Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Pohled předškolních dětí na vybraná environmentální témata

Vypracovala: Markéta Mrkvová
Vedoucí práce: PhDr. Zbyněk Vácha, Ph.D.

České Budějovice 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích 26. března 2023 Markéta Mrkvová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Zbyňku Váchovi, Ph.D., za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce.

Abstrakt

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaký pohled mají předškolní děti na vybraná environmentální témata. V teoretické části byla popsána environmentální výchova obecně a environmentální výchova v mateřské škole. V praktické části byl použit kvalitativní výzkum, který byl prováděn na dětech předškolního věku, navštěvujících mateřskou školu. Sledován byl zájem o přírodní prostředí a o živočichy a rostliny v něm žijící. Dále se zaměřoval na zjištění povědomí a vztahu k udržitelné spotřebě a recyklaci. V neposlední řadě o preference formy a metody výuky environmentální výchovy. Pozorováním a rozhovorem bylo zjištěno, že děti mají o environmentální témata zájem, baví je trávit čas doma na zahradě, nebo i u mateřské školy. Děti by rády jezdily do mateřské školy na kole, nebo koloběžce. Minimum předškolních dětí dává přednost televizi před pohybovými a environmentálními aktivitami. Z rozhovorů vyplývá, že děti jsou rodiči vedeny k šetření s vodou. Pokusy by chtěla dělat v mateřské škole převážná část dětí.

Klíčová slova

Mateřská škola

Environmentální výchova

Udržitelný rozvoj

Abstract

The main goal of this thesis was to find out what kind of view preschool children has on selected environmental topics. The theoretical part is about environmental education in general and environmental education in kindergarten. Practical part is about a research, which was carried out on children of preschool age attending kindergarten. Interest in the natural environment and the animals and the plants living in it was monitored. It also focused on establishing awareness and the relationship to sustainable consumption and recycling. Last but not least, the preference of the form of teaching environmental education. Observation and revealed that children are interested in environmental topics, enjoy spending time in the garden at home or even at the kindergarten. Children would like to go to kindergarten on a bike or scooter. A minimum of preschool children prefer television to physical and environmental activities. Interviews show that children are encouraged by their parents to save water. The majority of children would like to do experiments.

Keywords

Kindergarten

Environmental education

Sustainable development

Obsah

Úvod 1

Teoretická část 2

1 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A EKOLOGIE 2

1.1 Legislativa ČR 3

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA 3

2.1 Cíle environmentální výchovy 4

2.2 Vývoj pohledu na environmentální výchovu 4

2.2.1 Výchova vztahu k přírodě 4

2.2.2 Výchova k ochraně přírody 4

2.2.3 Výchova k čistému prostředí 4

2.2.4 Výchova k péči o životní prostředí 5

2.2.5 Výchova pro trvale udržitelný rozvoj 5

3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE 5

3.1 Psychosociální podmínky environmentální výchovy v mateřské škole 5

3.2 Materiální podmínky pro environmentální výchovu v mateřské škole 5

3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání 6

3.4 Rizika vzdělávání environmentální výchovy v mateřské škole 7

4 METODY A FORMY VÝUKY 8

4.1 Metoda diskusní 8

4.2 Metoda problémového učení 8

4.3 Metoda situačního učení 8

4.4 Metoda inscenačního učení 8

4.5 Metoda založená na didaktických hrách 9

4.6 Projektová metoda 9

4.7 Venkovní vzdělávání 9

4.8 Prožitkové učení 9

5 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ DÍTĚTE 10
5.1 Kognitivní vývoj 10
5.2 Schopnosti a inteligence 10
5.3 Temperament 10
5.4 Potřeby dítěte 11
5.5 Rodina v předškolním vzdělávání 12
5.6 Rodiče a děti 12
6 UČITEL V MATEŘSKÉ ŠKOLE 12
7 ŽIVOČICHOVÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE 13
8 PŘÍRODNÍ ZAHRADY MATEŘSKÝCH ŠKOL 13
9 ODPADOVÉ A UDRŽITELNÉ HOSPODÁŘSTVÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE 15
Praktická část 16
10 METODIKA 16
10.1 Cíl výzkumného šetření 16
10.2 Hlavní otázky 16
10.3 Výzkumný problém 16
10.4 Metodologie výzkumu 17
10.5 Výzkumný vzorek 18
10.6 Polostrukturovaný rozhovor 19
11 VÝSLEDKY 21
11.1 Přepisy rozhovorů 21
11.2 Shrnutí výzkumného šetření 40
11.3 Shrnutí poznatků ze zúčastněného pozorování 42
12 DISKUZE 44
Závěr 46
Seznam použitých zdrojů 48

Seznam příloh 50

Úvod

„Až bude pokácený poslední strom, až bude poslední řeka otrávená, až bude chycena poslední ryba, tehdy poznáme, že peníze se nedají jíst.“ (indiáni kmene Cree)

Tímto citátem se řídí organizace Greenpeace, je z něj tedy patrné, že životní prostředí je pro lidstvo životně důležité. Obsahuje důležité zdroje, které lidstvo čerpá. Příkladem je ropa, zemní plyn, uhlí a drahé kovy. Obklopuje nás vzduch, který lidstvo sice nemůže vyčerpat, ale může ho znečistit, až bude spíše škodlivý. Ochranou přírody neděláme službu pouze sami sobě, ale také ostatním živočišným a rostlinným druhům, které s námi sdílejí planetu, které mohou důsledkem lidské činnosti vyhynout, ale i dalším generacím. Problematika životního prostředí je tedy palčivým tématem dnešní společnosti.

Kdy jindy tedy začít s utvářením vztahu k přírodě než právě v mateřské škole. Mateřská škola je první institucí, kterou dítě po odpoutání od matky navštěvuje. Uvědomění si důležitosti environmentální výchovy v mateřských školách bylo potvrzeno zařazením do RVP PV (Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2021).

Předmětem výzkumu jsou předškolní děti a jejich pohled, názor a postoj k environmentálním tématům. Zda je pravdou, že dnešní děti zajímají pouze počítače, telefony a tablety. Výzkum je rozdělen do pěti okruhů, první je zaměřen na živočichy, druhý na rostliny, třetí na recyklaci, čtvrtý na udržitelnou spotřebu a pátý na formy výuky. Cílem bakalářské práce je zjistit postoj předškolních dětí k environmentálním tématům a jejich zájem o ně.

Teoretická část

V úvodu teoretické části popisuje práce vztah společnosti k ekologii a životnímu prostředí v České republice (ČR). Nálada společnosti a její názor odráží podobu českého školství a následně i pojetí environmentální výchovy, která se postupně vyvinula z ekologie. V další části práce popisuje environmentální výchovu, cíle a vývoj. Environmentální výchova v mateřské škole obecně a její podmínky jsou rozebrány v další části bakalářské práce. Následně práce představuje vhodné metody a formy vzdělávání environmentální výchovy v předškolním vzdělávání. Následně práce popisuje předškolní dítě jeho vývoj a potřeby předškolního dítěte. Práce se také zabývá rodinou a jejím vlivem na utváření a vývoj předškolního dítěte. Dalším, kdo ovlivňuje dítě v mateřské škole je učitel. Záleží také, jaké podněty dítě v mateřské škole má ke vztahu k přírodě, správnými podněty tedy mohou být živočichové, přírodní zahrady v mateřských školách a vztah k udržitelnému hospodářství v mateřské škole.

1 ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ A EKOLOGIE

Životní prostředí je „vše, co nás obklopuje, včetně krajiny, vzduchu a veškerého života“ (Meredith, 2018, s. 46). Ekologie je vědní disciplína, která si prošla historickým vývojem. Prolíná se nespočtem dalších vědních oborů, jakou jsou fyzika, chemie a zoologie. Počátky lze najít v esencialismu. Ekologie se zabývá vztahem mezi jednotlivými složkami neboli organismy a jejich vzájemným působením na sebe. Důležitost ekologie lze datovat od počátků, kdy lidé potřebovali vědět, kde se jaká potrava nachází z důvodu přežití (Kniha ekologie, 2020). Ekologie nebyla důležitá pouze v minulosti, ale i dnes. „Vzhledem k tomu, že lidský svět elementárně závisí na zdravých přírodních ekosystémech, se jedněmi z nedůležitějších politických témat naší doby staly otázky ekologické. Patří mezi ně změna klimatu, důsledky poškozování ekosystému, rychlé mizení divoké přírody a vyčerpávání přírodních zdrojů včetně rybí obsádky, vody a půdy. Všechny tyto ekologické změny mají důsledky pro člověka a jejich negativní vlivy stále rostou“ (Kniha ekologie, 2020, s. 11). „V konečném případě je ale na vládách, aby snížily dopady průmyslu na životní prostředí“ (Kniha ekologie, 2020, s. 15). Pojem ekologická výchova je spíše komplexnější, jako výchova na ochranu

ohrožených druhů zvířat (Leblová, 2016). Pojem environmentální a ekologická výchova se často zaměňuje zejména ve starší literatuře. Dnes už se jedná o dva rozdílné pojmy. Ekologická výchova je podřízená environmentální výchově (Činčera, 2007).

1.1 Legislativa ČR

Ministerstvo životního prostředí se stará v ČR o přírodní vyčerpatelné zdroje, ekologii, recyklaci odpadů a další. Ministryně životního prostředí a její názor na ekologii ve školství:„Budu se snažit ve spolupráci s ministerstvem školství dostat ekologii i do rámcových školních programů základních škol. Co se v mládí naučíš, ve stáří jako když najdeš – to platí a platit bude. Ekologické osvětě a vzdělávání se budeme na našem ministerstvu více věnovat“ (Vodohospodářské technicko-ekonomické informace, 2022, s. 51).

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Environmentální výchova je výchovou, která by měla člověka vést k nesobeckému postoji, nejsem na světě sám, ale ohlížím se i na rostliny, živočichy a prostředí, které mě obklopují. Vnímám přírodu a není mi lhostejná. V dospělosti by tento přístup měl vést ku prospěchu planety (Leblová, 2016). Environmentální výchovu v nejširším slova smyslu lze chápat jako výchovu a vzdělávání k cíli, který je uvědomovat si zodpovědnost za přírodu za to jakou má podobu a cítit zodpovědnost za její budoucí podobu, rozvíjet zájem, tvořivost, citlivost k přírodě. Vytvářet hodnoty, které jsou střídmost a vést k nekonzumnímu stylu života, preferovat duchovní cestu (Jančaříková, 2010). Environmentální výchova vznikla v devadesátých letech, jako reakce na důsledky průmyslu a ohrožení životního prostředí lidskou činností. Environmentální výchova učí a poukazuje na řešení jednotlivých situací z jiného úhlu pohledu a to šetrnému k přírodě. Buduje v lidech vztah k přírodě a ke všemu, co v ní žije. Nabádá k angažovanému jednání a k akci za životní prostředí (Leblová, 2016).

V souhrnu jsou tyto definice zaměřené na kladné vztahy, kognitivní složku, spokojený a nekonzumní život. Odříkání bez ochuzení člověka. Vztah k přírodě posunout v žebříčku hodnot na vyšší pozici.

Hlavním rozdílem mezi ekologickou a environmentální výchovou je, že ekologická výchova chrání živočichy, resp. druhy, které vymírají. Environmentální výchova je založená na vytvoření si vztahu člověka k přírodě.

2.1 Cíle environmentální výchovy

Cílem environmentální výchovy by měla být osoba, která vnímá přírodu a žije s ní v souladu. Mateřská škola by měla svým žákům umožnit vytvořit si vztah k přírodě již v raném věku. Učit se z ní a poznávat jí všemi smysly (Leblová, 2016).

Environmentální výchova by měla rozvíjet kompetence. Jsou to kompetence vztahu k přírodě, kompetence vztahu k místu, kompetence ekologických dějů a zákonitostí, kompetence environmentálních konfliktů a kompetence připravenosti být aktivní ve prospěch životního prostředí (Činčera & Kroufek, 2020). Jedná se o kompetence z rámcového vzdělávacího programu, tedy kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální (Leblová, 2016).

2.2 Vývoj pohledu na environmentální výchovu

V historii se pohled na environmentální výchovu měnil.

2.2.1 Výchova vztahu k přírodě

První etapa se nesla v duchu vytváření vztahu k přírodě (Průcha et al., 2009). Toto pojetí řadíme do období první republiky. Bylo doporučováno vycházet do přírody a uskutečňovat pobyty na venkově. Tento přístup se vyobrazil i v knihách a čítankách pro děti (Průcha et al., 2009).

2.2.2 Výchova k ochraně přírody

Druhá etapa pojednávala o seznámení s přírodou a jejími složkami. Seznámení s obecným pojmem životního prostředí a následného chování k životnímu prostředí. (Čeřovský, 1970 in Průcha et al., 2009). Datováno po druhé světové válce.

2.2.3 Výchova k čistému prostředí

Třetí etapa se zakládá na zvýšení vztahu a povědomí o životním prostředí u celé společnosti (Průcha et al., 2009). K tomuto uvědomění došlo po zjištění dopadů průmyslu na životní prostředí.

2.2.4 Výchova k péči o životní prostředí

V této etapě šlo o spojení předchozích tří etap do jedné. Od roku 2004 součást kurikulárních dokumentů (Průcha et al., 2009).

2.2.5 Výchova pro trvale udržitelný rozvoj

V další etapě se jednotlivé etapy porovnávaly s vývojem společnosti. Společnost se vyvíjela po ekonomické, sociální a kulturní stránce (Průcha et al., 2009).

3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Environmentální výchova se prolíná od mateřské školy přes základní až po střední školu ve výuce zaměřené na přírodu. Samozřejmě se vyučuje i na vysokých školách a univerzitách, ale pouze zaměřených na tento obor. Proč by se ale měla vyučovat environmentální výchova již v mateřské škole? Tyto děti mají vyšší míru empatie a mají zájem o nové podněty. Touží se něčemu novému naučit, nemají sestavený žebříček hodnot, v tomto věku je tedy snazší vytvořit si vztah k přírodě (Leblová, 2016). „Environmentální výchova v mateřské škole tedy vlastně spočívá v budování správných základů postojů, hodnot, a cílů, na kterých se pak bude stavět v dalším průběhu vývoje dítěte“ (Leblová, 2016, s. 19).

3.1 Psychosociální podmínky environmentální výchovy v mateřské škole

Pro tento věk je typické intuitivní chování založené na přítomnosti. Morálka se teprve vyvíjí. Komplexnost souvislostí dítě nemůže plně chápat. To nastává až v pozdějším věku. V předškolním věku dítě přistupuje k věcem, jako k živým objektům. Zrovna tak i k přírodě. Děti jsou zaměřené spíše na vizuální vnímání. Děti potřebují pohyb a aktivitu, zkoumání a experimentování (Leblová, 2016).

3.2 Materiální podmínky pro environmentální výchovu v mateřské škole

Kardinální rozdíl je, pokud se mateřská škola nachází na vesnici, nebo ve městě. Hůře se bude budovat vztah k přírodě u dětí z města. K tomuto mohou být nápomocné zahrady při mateřské škole. Interiér mateřské školy bývá ale podobný. Měly by se tam nacházet květiny, o které se mohou děti sami starat. Malí živočichové, kterým mohou

dávat krmení. Měli by se zde nacházet i koše na tříděný odpad. Mateřské školy mají ve většině případů svojí zahradu. Ideálně by se na ní měl nacházet kompost, záhony, krmítka pro ptactvo, hmyzí dům, kde mohou děti pozorovat živočichy v přírodě. V širším okolí je vhodné navštěvovat lesy, louky a rybníky. Děti mohou pozorovat přírodu v různých ročních obdobích. Materiály ať přírodní, anebo recyklované, kterým se dá najít nové využití, jsou také vhodné pro environmentální výchovu (Leblová, 2016).

3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí, počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí („Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání“, 2021).

Tabulka 1: Obsah Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Dílčí vzdělávací cíle	Vzdělávací nabídka	Očekávané výstupy
Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu	přirozené pozorování blízkého prostředí a života v něm, okolní přírody, kulturních i technických objektů, vycházky do okolí, výlety	orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v budově mateřské školy, vblízkém okolí)
vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách	aktivity zaměřené k získávání praktické orientace v obci (vycházky do ulic, návštěvy obchodů, návštěvy důležitých institucí, budov a dalších pro dítě významných objektů)	zvládat běžné činnosti a požadavky kladené na dítě i jednoduché praktické situace, které se doma a mateřské škole opakují, chovat se přiměřeně, bezpečně, doma i na veřejnosti, (na ulici, na hřišti, v obchodě, u lékaře apod.
poznávání jiných kultur	sledování událostí v obci a účast na akcích, které jsou pro dítě zajímavé	uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc)
pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit	poučení o možných nebezpečných situacích a dítěti dostupných způsobech, jak se chránit (dopravní situace, manipulace s některými předměty a přístroji, kontakt se zvířaty, léky, jedovaté rostliny, běžné chemické látky, technické přístroje, objekty a jevy, požár, povodeň a jiné nebezpečné situace a další nepříznivé přírodní a povětrnostní jevy), využívání praktických ukázek varujících dítě před nebezpečím	osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi
osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vliv	hry a aktivity na téma dopravy, cvičení bezpečného chování v dopravních situacích, kterých se dítě běžně účastní, praktický nácvik bezpečného chování v některých dalších situacích, které mohou nastat	mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách	praktické užívání technických přístrojů, hraček a dalších předmětů a pomůcek, se kterými se dítě běžně setkává	vnímat, že svět má svůj řád, že je rozmanitý a pozoruhodný, nekonečně pestrý a různorodý jak svět přírody, tak i svět lidí (mít elementární povědomí o existenci různých národů a kultur, různých zemích, o planetě Zemi, vesmíru apod.)
rozvoj schopnosti přizpůsobovat se podmínkám vnějšího prostředí i jeho změnám	Přirozené i zprostředkované poznávání přírodního okolí, sledování rozmanitostí změn v přírodě (živá i neživá příroda, přírodní jevy a děje, rostliny, živočichové, krajina a její ráz, podnebí, počasí, ovzduší, roční období)	všímat si změn a dění v nejbližším okolí

vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, seživou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí	práce s literárními texty, s obrazovým materiálem, využívání encyklopedií a dalších médií	porozumět, že změny jsou přirozené a samozřejmé (všechno kolem se mění, vyvíjí, pohybuje a proměňuje), a že s těmito změnami je třeba v životě počítat, přizpůsobovat se běžně proměnlivým okolnostem doma i v mateřské škole
	kognitivní činnosti (kladení otázek a hledání odpovědí, diskuse nad problémem, vyprávění, poslech, objevování)	mít povědomí o významu životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i životní prostředí
	praktické činnosti, na jejichž základě se dítě seznamuje s různými přírodními i umělými látkami a materiály ve svém okolí a jejichž prostřednictvím získává zkušenosti s jejich vlastnostmi (praktické pokusy, zkoumání, manipulace s různými materiály a surovinami)	rozlišovat aktivity, které mohou zdraví okolního prostředí podporovat, a které je mohou poškozovat, všímat si nepořádků a škod, upozornit na ně
	využívání přirozených podnětů, situací a praktických ukázek v životě a okolí dítěte k seznamování dítěte s elementárními dítěti srozumitelnými reáliemi o naší republice	pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.)
	pozorování životních podmínek a stavu životního prostředí, poznávání ekosystémů (les, louka, rybník apod.	
	ekologicky motivované herní aktivity (ekohry)	
	smysluplné činnosti přispívající k péči o životní prostředí a okolní krajinu, pracovní činnosti, pěstitelské a chovatelské činnosti, činnosti zaměřené k péči o školní prostředí, školní zahradu a blízké okolí	

("Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání", 2021)

3.4 Rizika vzdělávání environmentální výchovy v mateřské škole

Při pobytu v přírodě je důležité všímat si počasí, je tedy důležité zvolit vhodnou obuv a oblečení. Návštěva venkovního prostředí, by tedy měla být za každého počasí. Přizpůsobit ale musíme délku pobytu venku.

Alergie jsou dalším problémem pro děti, které je mají. Může dojít k projevu alergie v kontaktu se zvířetem, nebo rostlinami. Je tedy důležité mít zmapované alergie všech dětí. V předškolním věku je ale možné, že se ještě u dítěte alergie neprojevila a může se projevit poprvé. Je tedy vhodné známé alergeny zkoumat spíše ve venkovním prostředí a nepřenášet je do vnitřních prostor.

Úrazy jsou hlavním tématem nejen při environmentální výchově. Důležitá jsou pravidla, se kterými se ztotožňuje celá skupina. Posledním rizikem jsou jedovaté rostliny, na zahradě mateřské školy se pravděpodobně nacházet nebudou, ale je důležité na toto riziko nezapomínat (Leblová, 2016). Nejde pouze o rizika po požití, ale rostliny jsou jedovaté také po pouhém dotyku (Blahušová, 2018). Některým alergickým reakcím lze předcházet vhodnými pracovními pomůckami (Blahušová, 2018).

4 METODY A FORMY VÝUKY

Dítě je z podstaty zvídavé. Proto by mělo být učení postavené na této podstatě a podporovat vlastní výzkum dětí. Zvídavost dětí se pozná, pokud začne slovem proč. Děti bez přestání opakují otázky, dokud nedostanou uspokojivou odpověď (Tuan Soh, 2013).

4.1 Metoda diskusní

Metoda diskusní je brána za „takovou formu komunikace učitele a žáků, pří níž si účastníci navzájem vyměňují názory na dané téma, na základě svých znalostí pro svá tvrzení uvádějí argumenty, a tím společně nacházejí řešení daného problému“ (Maňák & Švec, 2003, s. 108). Tato metoda se zakládá na informacích, které mají obě diskutující strany. Na základě těchto informací obě strany diskutují. Nalézají nové poznatky a učí se jeden od druhého.

4.2 Metoda problémového učení

Metoda problémového učení přichází nahodile a učitel musí reagovat na podněty, které v tom čase přicházejí. Tato metoda se nedá naplánovat.

Problémové učení lze uměle vytvořit i v mateřské škole, vždy musí být přiměřené schopnostem dětí. Rizikem je podsouvání vlastního názoru k dosažení vytyčeného cíle (Opravilová, 2016).

4.3 Metoda situačního učení

Situační metody se „vztahují na širší zázemí problému, na reálné případy ze života, které představují specifické, obtížné jevy vyvolávající potřebu vypořádat se s nimi, vyžadující angažované úsilí a rozhodování“ (Maňák & Švec, 2003, s. 119). Tato metoda navazuje na situaci, která je problémem. Co můžeme udělat, abychom to vyřešili. Jde tedy o metodu spontánní.

4.4 Metoda inscenačního učení

a) Příprava inscenace

b) Realizace inscenace

c) Hodnocení inscenace

Tato metoda lze pojmout strukturovaně, kde aktéři mají děj a scénář, nebo nestrukturovaně. Jedná se o situace z běžného života. Aktéři mezi sebou komunikují na základě zkušeností v těchto situacích (Maňák & Švec, 2003).

4.5 Metoda založená na didaktických hrách

Didaktická hra není hra jako taková, předchází jí příprava pomůcek, ujasnění si cíle a postupu. Cílem je naučení se a fixace zábavnou formou.

Tuto metodu lze shledávat jako riziko, hra by měla být spontánní a motivovaná přirozeně. Pokud dáme hře jasná pravidla hranice a výsledek ignorujeme potřeby a požadavky dítěte, které nám splní naše přání, ale vnitřní potřeba dítěte nebývá naplněna (Opravilová, 2016)

4.6 Projektová metoda

„Třídní projekty v mateřské škole směřuje k porozumění základních východisek tvorby krátkodobých plánů, jinak označovaných také jako tematické části.“ (Syslová & Štěpánková, 2019, s. 9)

Role učitele se z průvodce změnila na projektanta výuky. Tuto změnu přinesla individualizace výuky. Projektová metoda je shovívavá k rozdílům dětí.

„Plánování, které vede k nějaké realizaci, řeší nějakou konkrétní situaci, dosahuje stanoveného cíle, a to na základě, zjištěných skutečností…“ (Prášilová, 2004, s. 10)

4.7 Venkovní vzdělávání

Neboli outdoorové vzdělávání je vzdělávání ve venkovním prostředí. Učení v přírodě je učení s reálnými podněty. Venkovní vzdělávání je spíše doplňkové pro klasické formální vzdělávání v ČR. Nemusí se jednat pouze o vzdělávání o přírodě, ale i o historii a zeměpis (Miller, 2017).

4.8 Prožitkové učení

Prožitkové učení se přirozeně opírá o prožívání člověka jeho smysly. Chuť, čich, hmat, sluch a zrak. Učitel by měl nastavit vzdělávací prostředí tak, aby dětem bylo umožněno učit se všemi smysly. Prožitkové učení je spojeno s emocionální složkou osobnosti, která ovlivňuje rozvoj dítěte (Svobodová et al., 2010).

5 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ DÍTĚTE

Předškolní období dítěte nejjednodušeji označujeme jako období, ve kterém dítě navštěvuje mateřskou školu. Přesněji tedy od tří let věku do nástupu do první třídy základní školy (Langmeier & Krejčířová, 2006).

5.1 Kognitivní vývoj

Dítě od čtvrtého roku je na úrovni názorového myšlení (Langmeier & Krejčířová, 2006). „Již uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na základě vystižených podstatných podobností“ (Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 78). Příkladem je výzkum J. Piageta, který dokázal, že dítě v tomto období má zafixován názor, že pokud je něco vyšší, automaticky je v něm větší množství materiálu. Nezaobírá se tvarem (J. Piaget in Lengmeier & Krejčířová, 2006). Jak symbolické, tak i předoperační myšlení je stále egocentrické, zaměřené pouze na dítě. Antropomorfické myšlení všechno polidšťuje. Magické myšlení, dovoluje měnit fakta podle vlastního přání, v tomto věku se nejedná o lži. Artificialistické myšlení je myšlení, kdy dítě má pocit, že vše bylo vytvořeno člověkem a pouze pro jeho potřebu (Langmeier & Krejčířová, 2006).

5.2 Schopnosti a inteligence

Schopnosti jsou naučené opakováním a trénováním. Základním stavebním kamenem jsou vlohy. Nejsou-li vlohy dále rozvíjeny, zanikají. Teorie mnohočetných inteligencí uvádí, že každý má minimálně 8 typů inteligencí – verbální, logicko-matematickou, prostorovou, hudební, tělesně-kinetickou, interpersonální a přírodní. Tyto schopnosti uplatňujeme v řešení problematických situacích, v běžném životě. Ideální člověk by měl předpoklady pro všechny tyto inteligence. Člověk ale není ideálem, a proto má každý předpoklady pro jinou inteligenci. V návaznosti na to dává dítě přednost činnostem, ve kterých má vlohy (Krejčová et al., 2015).

5.3 Temperament

Prométheovské děti – malí nacionálové jsou přirozeně zvídavé děti, na všechny jejich otázky žádají logické vysvětlení. Toto dítě chce objevovat a stále se učit něčemu novému a to očekává i od ostatních. Opakování informací je irituje, rády řeší problémy a výzvy. Své vlastní chyby tyto děti velice špatně snášejí a kritiku nesou jen s velikou

nelibostí. Je tedy nutný citlivý přístup. Učební styl je nejlepší zvolit problémový, aby dítě mohlo vyřešit a nalézt odpovědi samo (Krejčová et al., 2015).

Dionýsovské děti – malí hráči jsou poháněni vnitřní motivací, zabývají se pouze přítomností. Většinou v očích ostatních působí chaoticky. Chybu si nepřipouštějí, berou ji jako náhodné selhání. Zásadně nepracují podle návodů. U těchto děti je lepší hodnotit proces nežli výsledek, jeho nadšení, pracují nejradši, pokud si vše mohou sami vyzkoušet. Vhodné učení propojovat s pohybovými aktivitami (Krejčováet al., 2015).

Epiméthovské děti – malí strážci mají nejméně problémů s chováním. Velice těžko snášejí změny. Rádi mají pravidla, přesnost a řád. Pokud se něco změní, potřebují delší čas na adaptaci. Rádi se utvrzují v tom, že co dělají je dobře. Děti potřebují přesně rozumět požadavkům učitele, nejlépe se jim pracuje, pokud na úkol mají dostatek času. Úkoly provádějí postupně. Potřebují opakovat a procvičovat (Krejčová et al., 2015).

Apollonské děti – malí idealisté jsou nejvíce zaměření na verbální složku. Rádi komunikují s ostatními. Nejde jim o to, aby byly nejlepší, ale o celkový úspěch. Upřednostňují skupinové práce. Upřednostňují osobní přístup. Potřebují hodně povzbuzení a podpory (Krejčová et al., 2015).

5.4 Potřeby dítěte

„Základní lidské potřeby jsou společné všem lidským bytostem bez rozdílu pohlaví, rasy, věku. Jejich uspokojení vede k tomu, že se cítíme a fungujeme dobře (v činnostech i vztazích), že se cítíme tělesně, psychicky a sociálně v pohodě“ (Kopřiva 2008, s. 190). Na potřeby člověka upozornil Maslow, který vytvořil pyramidu potřeb. Dítě předškolního věku má pyramidu potřeb trochu odlišnou. Potřeby z vyšších příček mohou být naplněny pouze, pokud byly naplněny potřeby pod ní. V první vrstvě potřeb jsou potřeby fyziologické, jako je konzumace jídla, ale také respektování přirozeného tempa dítěte a zajištění pohybu. V druhé vrstvě jsou potřeby bezpečí a jistoty. Dítě potřebuje řád a pravidelnost. Ve třetí vrstvě jsou potřeby společenské, jsou to potřeby lásky a sounáležitosti. Dítě potřebuje někam patřit a cítit bezvýhradnou lásku. Ve čtvrté vrstvě jsou potřeby uznání a úcty, která dává člověku pocit, že je v něčem úspěšný. V páté jsou potřeby seberealizace, je potřeba rozumět světu a najít si v něm své místo.

Poté následují vyšší potřeby. Naplňování vyšších potřeb je možné pouze v případě, že byly naplněny potřeby pod ní (Kopřiva, 2008).

5.5 Rodina v předškolním vzdělávání

„Za výchovu a vzdělání vždy zodpovídají především rodiče, ale s přibývajícím věkem dítěte se vzdělání a postupně i výchova částečně přesouvají z rodiny do školy a do rukou specializovaných odborníků (Opravilová, 2016, s. 179). Rodina je primární skupina, která má na dítě vliv. Domov by měl být pro dítě místem, kde se cítí bezpečně a je mezi svými (Opravilová, 2016). Rodina ukazuje dítěti první sociální vzor, ukazuje mu, jak funguje společnost. Každá rodina je jiná a něčím specifická (Opravilová, 2016).

5.6 Rodiče a děti

Většinu času tráví předškolní děti v mateřské škole, ovšem existují i výjimky. Mateřské školy začínají svůj provoz od šesté hodiny ranní a končí v šestnáct mnohdy i v osmnáct hodin. „Část zabere také sledování televize a hraní her na počítači. Večer se děti (převážně bez účasti rodičů) dívají na Večerníček“ (Opravilová, 2016, s. 182). „Pro napodobování vzoru je dítě nejvíce nakloněné v prvních sedmi letech života, neboť v tomto věku je jedním velkým receptorem vnímání“ (Prekop, 2001, s. 27). Kontakt s rodinou je tedy pro dítě primárním zdrojem rozvoje. Každého člověka ovlivňuje v první řadě rodina. Napodobuje chování rodičů a tím se učí reagovat na různé situace. I v otázkách environmentálních má na dítě vliv rodina, pokud vlastní zahradu, o kterou se starají, nebo třídí odpad v domácnosti. Pokud nevidí rodiče smysl v určitém jednání, nebudou předávat tyto hodnoty svému dítěti.

6 UČITEL V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Představuje vůdčí osobnost, která má plánovat a iniciovat činnosti, radit, vysvětlovat, pomáhat a citlivě odhadovat míru uspokojování potřeb každého jedince i celé skupiny. Je pro děti osobou, která má sloužit jako vzor, pod jehož vlivem hodnotí dítě sebe sama, ale i představitelem určitých společenských vztahů, pravidel a řádu“ (Opravilová, 2016, s. 186).

Učitel mateřské školy jde tedy příkladem dětem. Jeho chování na ně má značný vliv. Vnímají jeho chování k přírodě a k jejich okolí.

7 ŽIVOČICHOVÉ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„...děti by se měly s živočichy seznamovat, měly by je poznávat, a pokud je to možné, měly by s nimi žít, tj. mít je ve své blízkosti, v domácnosti, nebo alespoň na chatě, chalupě, u babičky nebo kdekoli jinde, kam občas přijíždějí“ (Matějíček, 1996, s. 114).

Ve vzdělávání může poznávání živočichů probíhat formou externích programů. Návštěvy zoologických zahrad, statků a farem v okolí. Pomocí třídního chovu, pořízení rybiček, křečka, zakrslého králíka, nebo pečovat o volně žijící hmyz na zahradě (Jančaříková, 2017).

Seznam, co by děti měly zažít v kontaktu se zvířetem:

a) „Zažít náklonnost ze strany zvířete
b) Znát nejdůležitější potřeby zvířat
c) Vědět, co jim jejich zvíře chce sdělit
d) Umět samy vykonávat dohodnutou část péče o zvíře
e) Umět pociťovat stud při zanedbání zvířete
f) Tušit, že existují rozdíly mezi náklonností ze strany zvířete a ze strany jiného člověka
g) Umět vést odborné rozhovory s jinými dětskými chovateli
h) Alespoň jednou pocítit hrdost na úspěšnou péči a intenzivní pozornost z ní vyplývající (např. trénování nějakého dovednostního kousku)“

(Zähme & Zierk, 2005, s. 112).

Pokud není možné toto naplnit běžně v mateřské škole, jsou doporučovány projektové dny se zvířaty, zoologické zahrady, návštěva farem v okolí regionu.

8 PŘÍRODNÍ ZAHRADY MATEŘSKÝCH ŠKOL

„Všichni jsme součástí přírody, ačkoliv se od ní úspěšně stále dokonaleji izolujeme. Kolik času moderní člověk tráví venku, v zeleni a na čerstvém vzduchu? Své okolí jsme si přetvořili a ono teď zase přetváří nás. Pomoc je přitom snadná – stačí vyjít do

nejbližší zahrady. Zahrada totiž mezi člověkem a přírodou funguje jako skvělý spojovací prvek“ (Blahušová, 2018, s. 9).

Zahrada by měla být pro děti inspirací, vybízet je k akci. Měla by být uzpůsobena věku dětí. Jejich schopnostem. Zajímavou se zahrada pro děti může stát, pokud v ní bude kousek života a nebude sloužit pouze jako dekorativní prvek k domu. Do takové zahrady je vhodné vysázet ovocné stromy a keře, vše co děti mohou zkoumat a učit se (Blahušová, 2018).

Pro dítě je velkým deficitem pokud se nemůže přirozeně učit v přírodě. Má to podle něj takový vliv na děti, že jsou ustrašené a bojácné z jakéhokoliv živočicha. Za pozitivní považuje, že se stále více škol vrací zpět ke kořenům a učí více v přírodě (Mačura et al., 2021).

Přírodní zahrada mateřské školy by měla obsahovat prvky, jako jsou louky k pozorování hmyzu, vodní prvky, stromy, keře, květiny, kompost, záhony k pěstování vlastní zeleniny a dále prvky pro rozvoj jemné a hrubé motoriky (Jančaříková, 2017).

Zahrada by měla být pro dítě místem, kde se pohybově zdokonaluje. K tomu můžou sloužit různé prvky na zahradě. Ty mohou být z proutí. Bláto, které si děti mohou osahat, nebo hmatový chodník, po kterém chodí děti bosé (Blahušová, 2018).

Přírodní zahrada při mateřské škole by měla plnit tyto tři funkce. Měla by mít dostatek podnětů. Je zcela zbytečné ukazovat dětem obrázky květin, když jim je na jaře můžeme ukázat na zahradě. Zahrada by také měla dítěti dávat dobrý pocit z práce. Nechat je zažít úspěch kdy z vlastních jahod upečeme buchtu. A konečně by také zahrada měla být místem relaxace. Ať jde o volnou hru, nebo klouzání na skluzavce (Mačura et al., 2021). Dle Jančaříkové se jedná o přírodní zahradu, pokud se zde nepoužívají pesticidy, umělá hnojiva a rašeliny (Jančaříková, 2017).

Hlavní zásadou pro práci s dětmi na zahradě je nezasahovat jim do jejich zahradničení. Je samozřejmé, že neudělají všechno správně, ale nejlepší je nechat je experimentovat (Blahušová, 2018).

Pozorováním zahrady se může dítě ledasčemu naučit. Témata práce na zahradě lze rozdělit tímto způsobem na život v půdě, kde děti pozorují žížaly a další živočichy, hmyz na zahradě, ptáci na zahradě a na další drobné živočichy (Blahušová, 2018).

Pro děti předškolního věku je pojem zahradničení zcela nový. Podstatná je i teorie. Prvním zásadním tématem je skladba rostlin. Každá část rostliny plní jinou funkci. Je důležité, aby děti tyto části znaly, aby pochopily základní princip zahradničení. Dalším tématem je půda. Na téma půda navazuje téma sázení a setí. Následují témata druhy zeleniny a ovoce (Blahušová, 2018).

Vztah k přírodě je pomyslným základem, aby se dále mohl rozvíjet nad složitějšími otázkami ekologie a životního prostředí, protože toto je poté požadováno po dospělém zodpovědném člověku (Mačura et al., 2021).

„…a to vše začíná u malého dítěte, které zažívá okouzlení a údiv z louky, lesa, rybníka či vhodně vytvořené přírodní zahrady“ (Mačura et al., 2021).

9 ODPADOVÉ A UDRŽITELNÉ HOSPODÁŘSTVÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V knize vydané pod záštitou EKO-KOM uvádí, že pokud odpad není vytříděn doma po vhození do popelnice na směsný odpad, už nelze vytřídit (Šťastná, 2013). Pokud se nevytříděný odpad vhodí do popelnice na směs, nikdo už se o jeho vytřídění pokoušet nebude (Šťastná, 2013). Na druhé straně správně vytříděný odpad se dostane ke zpracovatelům a vznikne z nich nový výrobek.

V mateřské škole je hodně papírového odpadu, který má potenciál být recyklovaný. Byla by tedy škoda tohoto potenciálu nevyužít. Bioodpad například může být dobrý pro zahradní kompost mateřské školy. Děti mohou pomáhat a pozorovat, co se do kompostu dává a následně, co se s ním děje (Leblová, 2016). Nutně nemusíme mít kompost pouze venku, ale i v mateřské škole. Jedná se o vnitřní komposty, ve kterých odvádí největší práci kalifornské žížaly. Děti mohou do tohoto kompostu dávat menší zbytky např. ze svačin. Ideálem je mít v každé třídě barevně rozdělené kontejnery, s dětmi prodiskutujeme, co do jakého koše budeme dávat. Děti si následně každodenním používáním fixují tento zvyk, který není tak složitý, ale důležitý pro životní prostředí. „Den země“ je sice dobrá příležitost, abychom si s dětmi pohovořili o důležitosti životního prostředí, ale jeden den v roce nevytvoří zvyk.

Praktická část

10 METODIKA

10.1 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je zjistit zájem respondentů (předškolních dětí navštěvujících mateřskou školu) o níže uvedená environmentální témata:

1. O venkovní prostředí

2. O živočichy

3. O rostliny

4. O ekologické zacházení s odpady

5. O udržitelný rozvoj

6. O adekvátní formy a metody výuky

Předškolní děti jsou na začátku vzdělávacího procesu. Vytváří si svoje názory a postoje na určitá témata. Na základě otázek z polostrukturovaného rozhovoru by mělo být zjištěno, jaký názor, postoj, vztah mají k přírodě. Jakým formám a metodám výuky dávají přednost a jestli se environmentalismu věnují i ve volném čase s rodinou. Zdali jsou vedeny k udržitelné spotřebě, případně k ekologickému zacházení s odpady. Dále výzkum mapuje i zájem rodiny o daná témata a porovnává se zájmem o digitální technologie, například sledováním televize.

10.2 Hlavní otázky

- Jaká environmentální témata děti zajímají?
- Jak jsou děti vedeny k udržitelné spotřebě?
- Jaké formy a metody učení dětem vyhovují nejvíce?

10.3 Výzkumný problém

Vnitřní motivace je bezpochyby pro vzdělávání člověka nejdůležitější. Nenaučí se nikdy ničemu, pokud nechce a nemá o danou problematiku zájem. U předškolních dětí rozhoduje o jejich zájmu rodina, jaké má názory a kam směřuje. Z části i mateřská škola, kam každý den dochází a kamarádi, které v ní potkává. Každé z dětí má svůj

vlastní temperament, talent a zájem o něco jiného. Mělo by jim být nabídnuto, aby si vybraly z různých složek vzdělávání a zlepšovaly se v oblasti, která jim je blízká. Jednou ze složek předškolního vzdělávání je environmentální výchova. Jaký pohled mají děti na vybraná environmentální témata?

10.4 Metodologie výzkumu

Jako nejadekvátnější byl zvolen kvalitativní výzkum. „Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hloubkových datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomocí celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu“ (Švaříček & Šeďová, 2007, s. 17).

Výzkumným nástrojem je jednoduchý, polostrukturovaný rozhovor se třiceti dětmi předškolního věku navštěvujících mateřskou školu. Výhodou připravených otázek je možnost reagovat na podněty při rozhovoru volněji. Rozhovor je strukturovaný tak, aby trval max. 10 minut z důvodu postupného snižování pozornosti dětí.

Z důvodu nízkého věku respondentů byl zvolen tento typ sběru dat. Rozhovor umožňuje zjistit, zda mají respondenti rozdílný pohled na danou problematiku a celkové prostředí (Gavora, 2010).

Cílem výzkumu je „zjistit, jak osoby interpretují svět kolem sebe a jaké významy připisují důležitým událostem ve svém životě. Proto je u interview tím, kdo hovoří, zkoumaná osoba. Naopak výzkumník poslouchá více, než hovoří, a projevuje o zkoumanou osobu živý zájem” (Gavora, 2010, str. 201).

Rozhovory probíhají ve třídě mateřské školy. U rozhovoru mají respondenti k dispozici obrázky z knih, pro lepší pochopení otázek. Rozhovor je doplněný o zúčastněné pozorování.

Rozhovor je nejpoužívanější metodou sběru dat, pokud chceme zachytit a pochopit pohled jiného jedince na danou problematiku (Švaříček &Šeďová, 2007).

Rozhovor využitý v bakalářské práci vychází z výzkumných nástrojů Steven & Dechano (2006) a Dlouhá & Henderson (2021) a autorkou práce byl upraven na základě

pilotního testování do finální podoby. Pilotáž proběhla za účasti deseti dotazovaných dětí. Z pilotáže v první řadě vyplívalo, že je podstatné děti uklidnit a vysvětlit jim, že není špatných odpovědí, naladit je na téma pomocí obrázkových knih. Děti poté seděly uvolněněji a jejich odpovědi byly obsáhlejší. Jedním z důležitých prvků bylo zvolit prostředí, prostředí bez hluku a vedlejších podnětů se ukázalo nejvíce vyhovující pro soustředění dětí. Jako efektivnější se projevilo rozdělit otázky do skupin na základě podtématu. Děti poté lépe navazovaly a nepletly otázky dohromady. Ukázalo se také, že je dobré dětem dát na konec otázky a proč, nebo příklad. Děti lépe vysvětlily svou myšlenku na konkrétním příkladu. Bylo nutné dále rozvíjet odpověď konverzací, nespokojit se pouze s první odpovědí, aby se dalo prostoupit více do hloubky znalostí a zájmu dětí.

10.5 Výzkumný vzorek

Finální výzkum probíhal s 30 respondenty. Respondenti byli děti předškolního věku navštěvující mateřskou školu. Rozhovor byl veden v klidném prostředí. Rozhovor byl nahráván a následně přepsán.

Tabulka 2: Věková struktura respondentů

Respondent	Věk
Gabriela	5,3
Laura	5,2
Tobiáš	5,9
Karolína	4,6
Sofie	4,2
Tereza	6,3
Mirek	5,6
Aleš	4,8
Nina	5,1
Ondra	5,6
Veronika	6,2
Stanislava	5,6
Markéta	4,1
Emily	4,3
Ladislav	5,4
Tomáš	4,6
Pavel	4,5
Petr	4,4
Karel	4,1
Sára	4,3

Mariana	4,6
Amálie	5,7
Eva	5,8
Tereza	4,7
Vanessa	4,3
Rudolf	5,8
Valerie	4,9
Nella	5,5
Štěpán	4,5
Marie	4,3
Průměrný věk respondentů	**5,0**

10.6 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor obsahoval celkem 19 otázek a byl rozdělen na dílčí témata: Živočichové, rostliny, udržitelný životní styl, odpad a recyklace, formy a metody výuky. Téma živočichové je zaměřené na vztah dětí ke zvířatům, protože zvěř je nedílnou součástí naší planety. Je potřeba, aby se s nimi děti naučily žít, chránit je a nebát se jich. Dalším tématem jsou rostliny. V mateřské škole, kde byl prováděn výzkum, je velká přírodní zahrada se spoustou rostlin, stromů a keřů. Děti tedy mají k přírodě v této mateřské škole blízko. Udržitelný životní styl je pro budoucnost planety důležitý, ale i pro budoucnost lidí, kteří na ní žijí. Je potřeba, aby si děti tuto zodpovědnost uvědomovaly a byly k ní vedeny. Jedná se i o životní styl, který vede ke skromnosti a radosti všedních věcí. Následným tématem jsou odpady, když už nám vzniknou, co s nimi tedy dále. Co se může recyklovat a co naopak nesmí a zda to děti vědí, zkoumá další část výzkumu. Posledním tématem je forma výuky a metody výuky, která děti baví. Stejné téma se dá učit různými způsoby, tak aby si děti odnesly co nejvíce vědomostí, zážitků a motivace do dalších činností. Polostrukturovaný rozhovor, tak jak byl využit v rámci řešení bakalářské práce, je k nahlédnutí níže.

<u>Živočichové</u>

1. Myslíš si, že by se měla zvířata chránit? Případně proč?
2. Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?
3. Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

4. Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?
5. Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Rostliny

6. Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?
7. Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?
8. Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?
9. Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Udržitelnost

10. Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?
11. Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?
12. Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?
13. Vypínáš vodu při čištění zubů?

Odpad- recyklace

14. Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.
15. Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?
16. Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Formy a metody výuky

17. Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?
18. Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?
19. Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

11 VÝSLEDKY

Kapitola Výsledky obsahuje ukázky přepisu rozhovorů a popisuje hlavní výzkumná zjištění.

11.1 Přepisy rozhovorů

V textu níže je pro ilustraci a z kapacitních důvodů uveden detailní přepis deseti z celkem 30 rozhovorů. Které byly autorkou práce realizovány v prostředí mateřské školy.

Gabriela

Živočichové

Myslíš si, že by se měla zvířata chránit? Případně proč?

Nevím.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Se školkou chodíme do lesa a s rodiči asi taky. Když mám svačinu se semínky, tak dáváme zrníčka ptáčkům na zahradu a oni si pro ně přijdou.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V přírodě pozoruji zvířata radši než v televizi.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Doma mám kočku a morče, o kočku a morče se stará sestra a já.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Bojím se vlka, že mi ublíží.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Pomáhám, někdy jsme zasadili nějakou kytku.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Když máme semínka, tak ano. Zaléváme ho, a když vyroste, dáme ho do květináče. Do květináče musíme dát hlínu.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Máme doma květiny a zalévám je já, a když tam nedosáhnu, tak mamka. Na zahradě máme pampelišky a doma je neznám jménem.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Kolem písku je záhon.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Chtěla bych jezdit na kole, ale sama nemůžu. Na kole jezdím jen s mamkou nebo taťkou a do školky jezdím autem, ale někdy můžu na koloběžce.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Doma malé dítě nemáme, ale kamarádce Natálce jsem dala, když jsem na tu hračku byla velká, tak jsem jí hračku dala.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Někdy obě, někdy jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

To se musí.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Nějaký věci se recyklují třeba papíry od něčeho a vyrobí se z toho něco jiného, aby se to dalo znovu použít.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

To se nemá dělat, ale táta vyhazuje žvejky do trávy.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Dává se do popelnic, a když je plná tak ji odvezou.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě i ve školce se mi líbí. Venku se může běhat a ve třídě ne.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

S vámi jsme chodili na procházky, doma někdy taky chodím. Oboje mě baví.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Někdy jsem je zkoušela. Ve školce jsme dělali pokusy s papírem.

Laura

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, aby je nesežral vlk.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Nosíme do lesa jablíčka a chleba s mamkou a taťkou.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

Na televizi, protože mě to víc baví.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Doma mám králíka a morče. Starám se o ně já mamka a taťka.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Z prasete divokého, protože je nebezpečné.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Zalévám květiny. Když taťka dělal chodník, pomáhala jsem mu zasypávat chodník kamínky.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, potřebuji semínko a zalévat. Semínko se dá do květináče a v květináči je hlína.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Trhám mamce zvonečky.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ano. Nějaký lupínky jahody.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Autem jezdíme s babičkou a dědou na houby. Někdy chodím pěšky a někdy jezdím na koloběžce a někdy na kole. Do školky jezdím autem, protože tu nebydlím.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Ano.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Někdy jednu, někdy dvě.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

To se nesmí. Nedělám to.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Buď se hází do koše, nebo do popelnice. Znám černý koš.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě a na dvoře jsem nejradši.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Koukám se na pohádku, a když skončí, tak jdu ven.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví mě pokusy, ve školce jsme žádný nedělali.

Tobiáš

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, aby je někdo nezranil.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

S mamkou chodíme v zimě krmit zvířata do lesa.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V přírodě, jednou jsem viděl kočku a zajíce.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Rybku, starám se o ní já taťka a mamka.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Ano, kopu jámy.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, Potřebuju vodu zeminu, semínko a lopatu.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Starali jsme se o jabloň, ale nevyrostla, tak s mamkou plánujeme, že bychom vypěstovali strom na ořechy.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Jo hodně. Rostou tam šišky až do školky. Je tam velký jehličnatý strom.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Nejradši jezdím na kole. Do školky jezdím autem, protože je venku zima.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Ne, ještě nikdy ne.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Někdy jen jednu, někdy obě.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Recyklovat papír nebo všechno možný. Stanou se z toho nějaký jiný hračky.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Nemá se to dělat ani já to nedělám.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Do koše, který má na sobě samolepku s papírem tak tam hodím papír, pak plast sklo. Znám modrý, žlutý oranžový a červený.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Nejradši jsem na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Někdy na procházky s mamkou. Jednou jsme jeli do Palupína se podívat na ty malý vánoční stromečky.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Já jsem to nikdy nezkoušel, ale když jsme byli s Ondrou na kempu, tak tam měl Ondráška známý Coca colu, my jsme měli mentos, hodili jsme to a udělalo to bum.

Karolína

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, protože aby je vlk nesnědl.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ne když je hezky, tak ano s mamkou.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V televizi, protože se na ně dívám.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Máme koťátka štěňátka, prasátko už nemáme. Starám se o ně já s bráchou.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Jo, trhám rajčata.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, potřebuju k tomu semínka vodu a hlínu.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ano. Znám pampelišku, sedmikrásku a fialku.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ne. Na zahradě na trávě rostou sedmikrásky.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Jezdím ráda na kole, jezdím autem a chodím pěšky. Do školky jezdím autem.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Ano, bráchovi je malý.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Musí se házet odpadky do popelnice. Já házím odpadky do popelnice

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ne.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Ráda chodím na procházky

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví mě pokusy. Nevím, jestli jsme nějaký ve školce dělali.

Sofie

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, protože když jim bude zima, nemůžou se nikam schovat do tepla.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Chodím je krmit do lesa s rodiči. Na zahradě je krmím taky.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V televizi, protože venku jsem je neviděla.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Mám Rokýska. Je to pejsek. Starám se o něj mamka taťk a já. Rokýsek nás hlídá.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Ano, dávám Rokýskovi jídlo. Pomáhám s kytičkami.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Když jí zasadím tak vyroste z hlíny. Musím dát do hlíny kytičku. Ještě to musíme zalít vodou.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Zalévám doma kytičku. Znám kytičku sedmikrásku.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Venku jsou záhony a jsou na nich kytičky, ale jen v létě.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Já nejradši jezdím na kole. Až bude léto, dostanu kolo růžový s koníkama. Do školky jezdím autem.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Ne, já nemám doma sourozence, hraju si sama.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Kreslím jen na jednu stranu papíru.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Že se odpadky musí hodit do koše.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ne.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Nejradši jsem doma. Ve školce jsem nejradši na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Já mám ráda, když koukám na televizi.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Ano. Ráda dělám kotrmelce.

Tereza

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, ale nevím proč.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ano, dávám ptáčkům semínka na zahradě a v lese kaštany.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V přírodě, protože tam jsou skutečný.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Máme doma křečky. Starám se o ně já.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Když něco kopají, nebo něco vyrýpávají ze země.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, potřebuju k tomu semínka vodu, hlínu a slunce.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ne.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ne.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Jezdím rádaautem. Do školky jezdím autem.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Nevím.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Myslím si, že je to špatné, já nikdy odpadky do přírody nezahazuju.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Barvy košů jsou červený, zelený a modrý. Do zeleného patří sklo, do modrého papír.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Ráda chodím do přírody.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví mě pokusy. Malovali jsme tvary.

Mirek

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ano, na zahradě, máme slepice, prasata.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

Na zahradě.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Doma máme psa a kočky. Stará se o ně mamka

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Jo, opravuju auta.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano. Potřebuju semínko, dát ho do hlíny.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ne.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ne. Na zahradě roste hodně kytek.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Jezdím autem. Rád bych jezdil na čtyřkolce.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Asi ano.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

To se nesmí dělat, musí se dát do kapsy a pak hodit do koše.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ne.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Ráda jsem venku s bráchou a tátou opravuju traktor.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví. Nevzpomněl.

Aleš

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, protože jsou hezký.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ano chodím s tátou krmit ryby.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V přírodě u rybníka a včely.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Máme doma včely. Stará se o ně táta a máma, někdy pomáhám.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Jo, zalévám kytky.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, potřebuju k tomu semínka a vodu.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ne.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ne. Roste toho na zahradě hodně, ale neznám jména.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Jezdím rád autem. Do školky jezdím autem s mamkou.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Asi ne.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Nedělám, nemůže se to.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ne.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě v dílničce.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Rád chodím s tátou na ryby.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví mě pokusy. Dělali jsme takový papír.

Nina

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, mláďátka.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ano, chodím s mamkou a taťkou. Chodíme do lesa.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

V televizi, protože na ně kouká taťka.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Jo Sonica, je to pejsek. Starají se o ně mamka s taťkou a já i brácha.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Jenom ze Sonica, protože mě kouše. Kouše mě málo i hodně, je mu to vždycky jedno.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Jo, s kytkami. Zahrabeme je a dáváme je tam.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Potřebuju lopatku, semínko a hlínu, no a pak vyroste.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ano. Mám doma dvě, Natálka a Nikolka.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Jo, ale nevím, co na něm roste.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Baví mě to jenom autem. Do školky musím jezdit na kole, na koloběžce, a když jdeme pozdě, jedeme autem.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Ne já mám svoje hračky ráda a hraji si s nimi pořád. Hraju si s kuchyňkou a s domečkem a se vším.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Jednu.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Ne.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Jenom do koše se hází odpadky.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ne, nevím.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě i ve třídě. Nejlepší je to venku na zahradě.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Baví mě všechno. Koukat na televizi i chodit ven.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Jo, bavilo mě, jak jsme se v létě koupali a zkoušeli, co plave a co ne.

Ondra

Živočichové

Myslíš si, že by se měli zvířata chránit? Případně proč?

Ano, aby byli zdravý.

Krmíš v zimě zvířata v lese, nebo na zahradě? Chodíš s rodiči, nebo se školkou do přírody? Případně kam?

Ano, se školkou chodíme do lesa, dát jim kaštany.

Pozoruješ raději zvířata v přírodě, nebo v televizi a proč?

Koukám se na ně v televizi, venku jich je málo.

Chováš doma nějakého živočicha? Jakého? Staráš se o něho i Ty nebo jen rodiče?

Ne.

Máš z nějakého živočicha strach? Proč?

Ne.

Rostliny

Pomáháš rodičům na zahradě? S jakými činnostmi?

Jo pomáhám mamce na zahradě. Nosím věci.

Umíš vypěstovat nějakou rostlinu? Co k tomu potřebuješ?

Ano, potřebuju květináč, vodu, hlínu a semínko.

Staráš se doma o nějakou rostlinu sám? Znáš její jméno?

Ano, zalévám doma s mamkou kytky, máme doma kaktus.

Má na zahradě mateřské školy tvoje třída záhon, o který se stará? Věděl by si, jaké rostliny se tam vyskytují?

Ano, před školkou, máme tam kytky.

Udržitelnost

Jezdíš raději na kole, chodíš pěšky, nebo autem? A jak se dopravuješ do školky?

Jezdím na kole, jezdím autem a chodím pěšky. Do školky chodím pěšky.

Dal jsi někdy mladším dětem své hračky?

Pořád musím půjčovat hračky malému bráchovi.

Pokreslíš vždy obě strany papíru, nebo jen jednu?

Někdy jednu, někdy obě.

Vypínáš vodu při čištění zubů?

Ano.

Odpad- recyklace

Víš, co znamená slovo recyklace? Pokus se ho vysvětlit.

Udělá se ze staré věci nová věc. Dělali jsme ve školce z pet lahve krmítko.

Co si myslíš o odhazování odpadků v přírodě? Taky to někdy děláš?

Nedělám to, to se nesmí. Odpadky se dávají do popelnice.

Dokázal by si vysvětlit, jak se třídí odpad?

Ano, do modrého koše patří papír, do zeleného sklo, do žlutého plast a do černého všechno, co se odveze na skládku, nebo se vytřídí v třídírně.

Formy a metody výuky

Trávíš raději čas ve školce ve třídě na zahradě či jinde v přírodě?

Na zahradě, běhám nebo jsem v dílničce.

Chodíš raději na procházky do přírody, nebo trávíš čas doma a koukáš na pohádky?

Ráda chodím na procházky, ale i se koukám na pohádky, nebo hraju na playstation hry. To je takový jiný ovladač k televizi jsou na něm plus a mínus a písmena a pak se chodí. Hrajeme s mamkou Harryho Pottera.

Baví tě pokusy? Děláte nějaké ve školce? Vzpomněl by si na nějaký?

Baví mě pokusy. Dělali jsme jich víc, ale nevzpomenu si.

11.2 Shrnutí výzkumného šetření

Výzkumné šetření bylo prováděno v klidném prostředí, bez ostatních dětí a rušivých elementů. Výzkum byl nahráván. Respondenti odpovídali postupně na otázky z výzkumného šetření. Otázky byly rozděleny do dílčích témat: zvířata, rostliny, udržitelnost, odpady a recyklace a formy výuky. První otázka zněla, jestli by se zvířata měla chránit. Dvacet devět dětí (97%) ze třiceti odpovědělo, že ano. Jedno dítě odpovědělo, že neví. Po doplňující otázce, proč by se zvířata měla chránit, děti nevěděly co odpovědět. Na otázku, jestli chodí v zimě krmit zvířata, odpovídaly všechny děti, že ano (100%), buď na zahradě ptáky semeny, nebo v lese zvěř kaštany. Děti chodí, jak s mateřskou školou, uvedly tři děti (10%), tak s rodiči dvacet šest dětí

(87%). S rodiči i mateřskou školou uvedlo, že chodí jedno dítě (3%). Na otázku, zda děti pozorují zvířata v televizi, nebo v přírodě, byly rozdílné názory, ale všechny zvířata zajímají, protože žádné z dětí neuvedlo, že by je zvířata nezajímala ani venku, ani v televizi. Devět (70%) respondentů opovědělo, že v televizi, protože venku jich moc neviděli a pět (30%) naopak upřednostňovalo možnost venku, protože tam jsou reálná. Otázka, zda chovají děti doma zvířata, byla dětmi zodpovězena různě, dvacet pět respondentů (83%) z třiceti mají doma různé druhy zvířat, pět dotazovaných (17%) nemá žádné. Pět respondentů má doma více než jedno zvíře. Děti uvedly, že mají doma kočky, morčata, králíky, rybičky, psy, křečky, včely a agamy. Na otázku, zda mají z nějakého živočicha děti strach, odpovídaly převážně dvacet jedna dětí (70%) ne, devět dětí (30%) z třiceti uvedly, že ano. Otázka, pomáháš rodičům na zahradě, dvacet sedm dětí odpovědělo ano (90%) a tři děti odpověděly, že ne (10%). Na zahradě buď zalévají, nebo sází květiny, jedno dítě uvedlo, že sype chodník, kopou, trhají rajčata, krmí psa, jedno dítě uvedlo, že opravuje auta, nosí věci, sbírají jahody a plody. Na otázku, zda umějí vypěstovat rostlinu, dvacet osm (93%) odpovědělo, že ano a dva (7%) odpovědělo, že ne. Co k vypěstování potřebují, odpovídali hlínu, vodu, slunce a semínko. Doma, se o rostliny dvacet tři (77%) dětí stará, sedm (23%) dětí uvedlo, že se nestarají. Děti ve většině případů neznaly jména pokojových rostlin. Dvě děti si vzpomněly na fialky a dvě děti na kaktusy. Záhon, mateřská škola, ve které byl prováděný výzkum má, že se na zahradě nachází, uvedlo sedmnáct (57%) dětí, třináct dětí (43%) vůbec nevědělo, že se na zahradě záhon nachází. Téma udržitelný životní styl se zabývá šetrným chováním k přírodě. Do mateřské školy jezdí autem, dvacet dva dětí (73%), na kole dvě děti (7%) a pěšky chodí šest dětí (20%), děti by přitom měly zájem o to jezdit na kole. Na kole by rádo jezdilo jedenáct dětí (37%), chodit pěšky chtěly čtyři děti (13%), na bobech chtělo jezdit jedno dítě (3%), na koloběžce chtělo jezdit jedno dítě (3%), autem přitom rádo jezdí pouze jedenáct dětí (37%) a zbylým dvěma dětem (7%) je to jedno. Z výzkumu přitom vyplývá, že autem jezdí do mateřské školy i děti, které bydlí nedaleko. Na to, jestli děti dávají mladším dětem své hračky, patnáct (50%) dětí souhlasilo, dvanáct dětí (40%) nesouhlasilo a tři (10%) děti nevěděly. Na otázku, jestli kreslí na obě strany papíru, bylo dětmi odpovězeno, že sedmnáct dětí (57%) pokreslí pouze jednu stranu, třináct (43%) dětí někdy pokreslí obě a někdy pouze jednu. Žádné z dětí neuvedlo, že by vždy kreslilo na obě strany papíru.

Na otázku zda vypínají vodu při čištění zubů, odpovědělo dvacet osm (93%) dětí kladně, a dvě (7%) děti záporně. Téma odpady a recyklace, zda tento pojem děti znají, uvádělo sedmnáct dětí (59%), že ne a ani ho nedokázaly vysvětlit. Dvanáct dětí (41%) z třiceti chápalo pojem a dokázalo ho vysvětlit. Děti uváděly, jako vysvětlení, že se ze starého vytvoří nové. Všechny děti (100%) věděly, že odhazovat odpadky v přírodě je nežádoucí. Jak se třídí odpad, dokázalo vysvětlit deset dětí (33%), trochu vysvětlit jedenáct dětí (37%) a devět dětí (30%) nedokázalo vůbec vysvětlit, jak se odpad třídí. Formy a metody výuky by dvacet sedm (90%) dětí z dotazovaných volilo na zahradě, naopak tři děti (10%) tráví raději čas ve třídě. Na otázku preferencí trávení volného času doma odpovídaly děti, že procházky v přírodě baví dvanáct dětí (40%), doma koukáním na pohádky deset dětí (34%), jedno dítě rádo tráví čas hraním na Xboxu (3%) a sedm dětí (23%) baví trávit čas v přírodě i doma u televize. Pokusy baví v mateřské škole 24 dětí (80%) dětí, vůbec nebaví 4 děti (13%) a otázku nedokázaly pochopit dvě děti (7%). Na pokusy, které děti dělaly v mateřské škole, si vzpomnělo šest dětí ze třiceti dotazovaných. Uváděly pokusy s papírem, se svíčkou, mentos, colou a vodou, jaké předměty plavaly a jaké se potopily. V zimě pokusy se sněhem.

11.3 Shrnutí poznatkůze zúčastněného pozorování

Výzkum byl prováděn v klidném prostředí třídy mateřské školy. Dítě sedělo u stolu na židli určené jeho velikosti. Třída byla osvětlená a vyvětraná. Výzkumu se účastnilo 30 dětí. Odpovědi byly zaznamenávány na mobilní telefon. Děti byly předem upozorněny, že nic není správně ani špatně, že cílem výzkumu je jejich názor a zájem. Na stole byly připravené knihy o tématu odpady a recyklace, jednalo se o obrázková leporela, ve kterých byla problematika vysvětlována s krátkým textem a ilustracemi (Engel, 2018) a (Nieländer, 2019). V knize Popeláři jedou, byly ilustrace popelářů, popelářských aut, popis pracovního oblečení popelářů, druhy popelářských vozů, barevné popelnice na třídění odpadu, sběrny a třídírny odpadů, druhy odpadů a nakonec kniha vysvětluje, jak takový odpad vzniká (Nieländer, 2019). Ve druhé knize Jak to žije recyklace, byly ilustrace a z nich plynoucí poučení dětí. Na ilustracích byly děti vyhazující odpad do barevných kontejnerů a druhy odpadů. Na další ilustraci bylo poučení, aby děti nenechávaly zbytečně téct vodu. Na třetí ilustraci byly nápady na využití papírových beden. Na poslední ilustraci bylo poučení, aby se do obchodu brala vlastní taška. Děti

měly dvě minuty na prohlédnutí knih, které jim pomohly uvědomit si téma. Prohlédly si knihy s obrázky, pochopily, o jakém tématu si budeme povídat. Děti odpovídaly na otázky postupně podle rozdělených podtémat. Bylo potřeba jim více rozvinout a vysvětlit otázku, aby pochopily, na co odpovídají. Musely se často nasměrovat zpátky k tématu, protože začaly povídat o tématu jiném. Velký pozor bylo třeba věnovat vysvětlení otázce a ujistit se, zda otázku správně pochopily. Děti jsou zvyklé na jednu jasnou odpověď, pokud v okamžiku odpověď neznají, mají tendence odpovídat, že neví a nad otázkou se dále nezamýšlet. Přínosné jim bylo dát čas a prostor se nad otázkou zamyslet. Stále opakovat otázku znovu s malou obměnou. Uvedením příkladu lépe zformulovaly a vysvětlily svou myšlenku. Děti o rozhovor měly zájem a byly potěšené, a důležité, že mohly odpovídat. Žádné z dětí rozhovor neodmítlo. Průměrná délka rozhovoru byla sedm minut. Průměrný věk dětí byl 5 let. Věk nejmladšího respondenta byl 3,5 let.

12 DISKUZE

Většina dětí zapojených do podobného výzkumu v Polsku by se dala označit za přátelské k přírodě. Z polského šetření vyplývá, že (95.7%) dětí respektuje zvířata a rostliny, (95.1%) dětí se zajímá o čistotu okolí a (95%) dětí šetří s vodou, tedy vypíná vodu při čištění zubů každý den. Menší procento (88.1%) opakovaně používá různé věci, tedy dávají mladším dětem své hračky. Některé děti (74.5%) krmí ptáky na zahradě v zimě, (70%)šetří energií, tedy vypíná světlo, když opouští místnost a preferují trávit volný čas na čerstvém vzduchu více, než trávit volný čas v domě. Ještě nižší procento respondentů šetří papírem. Některé děti (59.2%) tvrdí, že šetří papírem, hlavně tak, že používají obě strany papíru, většina to takto dělá vždy, přestože ostatní nešetří papírem vůbec. Dále (40.9%) cestuje častěji autem s rodiči, než autobusem, nebo na kole. Malé procento (30%) dotazovaných pak třídí odpad v domácnostech (Steven & Dechano, 2006).

Jak vyplývá z výzkumu autorky práce, jsou i děti z České republiky přátelské k přírodě, (97%) dětí ví, že se zvířata chrání, (100%) krmí zvířata v lese, nebo na zahradě. Dále (90%) dětí pomáhá rodičům na zahradě, (93%) umí vypěstovat rostlinu. Menší procento (50%) dětí dává mladším dětem své staré hračky. (43%) dětí uvádí, že někdy pokreslí obě strany papíru. Velké procento (93%) dětí ví, že se při čištění zubů vypíná voda. Malé procento (23%) dětí tráví nejraději čas střídavě venku i doma u televize, (40%) dětí preferuje čas strávený v přírodě, (34%) dětí raději kouká doma na televizi, než tráví čas v přírodě. Menší procento (3%) dětí uvedlo, že hraje hry na televizi raději, než tráví čas v přírodě. V mateřské škole (90%) dětí preferuje trávit čas ve venkovním prostředí. Vysoké procento dětí (73%) jezdí každodenně s rodiči do mateřské školy autem, které je nešetrné k životnímu prostředí.

Šetření realizované v České republice zabývající se pohnutkami k ochraně přírody uvádí, že výsledky tohoto výzkumu reflektují současné problémy s vnímáním přírodního prostředí a jeho ochranou. Je možné najít velké množství environmentálních a ekologicky prospěšných aktivit, které by měly pomoci vyřešit otázky týkající se životního prostředí. Jak je však patrné z prezentovaných dat, pojem

ochrany přírody nepatří mezi klíčové emoční procesy lidské činnosti.Otázkou je, zda současný vzdělávací systém může ovlivnit vztah obyvatelstva k přírodě. Vysokoškolští studenti, a to nejen nepřírodovědných fakult mají protichůdné reakce na ochranu přírody. Vlastnictví domácích zvířat a pěstování rostlin se zdají být účinnými strategiemi pro zvýšení vztahu k přírodě. Bylo by tedy vhodné tyto aktivity zahrnout do odborné přípravy učitelů před nástupem do zaměstnání, aby tyto strategie prováděli v jejich budoucí profesi (Kubiatko et al., 2021).

V Norsku byl prováděn výzkum, jak norské školy pracují s přírodovědnou a tělesnou výchovou. Učitelé uváděli, že pracují s přírodovědeckými tématy navazováním na spontánní situace. Také se ale zaměřují na přírodovědná témata cíleně v závislosti na prostředí, ve kterém se nacházejí. Učitelé uváděli, že si váží venkovního prostředí jako důležité oblasti učení. Učitelé si váží venkovního prostředí jako prostředí pro učení, nejenom jako prostředí pro volnou hru. Pedagogové se považovali za méně připravené na odbornou přírodovědnou výuku, než na tělesně-pohybovou. Jako příčinu uváděli časovou náročnost při práci se všemi přírodovědnými tématy (Skarstein & Ugelstad, 2020). Studie prováděna v několika mateřských školách v oblasti Atén byla realizována v rámci environmentální výchovy. Jejím cílem bylo zjistit představy učitelek mateřských škol o dvou základních pojmech: přírodě a životním prostředí. Tyto pojmy jsou klíčovými pro výuku environmentální výchovy. Výsledky ukázaly, že dominantní je pojetí zjednodušené, omezené a obohacené o romantické prvky. Převládající koncepce životního prostředí se zaměřuje na biofyzikální složku a zcela chybí její složitost a její globální hlediska. Polovina učitelek mateřských škol má za to, že pojem prostředí je totožný s pojmem příroda (Flogaitis & Agelidou, 2003).

Závěr

V teoretické části se práce zabývá životním prostředím a ekologií, popisuje legislativu v České republice. Dále je vysvětlen pojem environmentální výchova, cíle environmentální výchovy a vývoj historického pohledu na environmentální výchovu. Třetí kapitola teoretické části je o environmentální výchově v mateřské škole nyní. Jsou rozebrány podmínky psychosociální a materiální pro výuku environmentální výchovy v mateřské škole. Její ukotvení v rámcovém vzdělávacím programu a také rizika výuky environmentální výchovy v MŠ. Úkolem čtvrté části bakalářské práce je obeznámit s metodami a formami výuky vhodnými pro výuku EV. Pátá část popisuje předškolní období dítěte, kognitivní vývoj, inteligenci a schopnosti, temperament, potřeby, rodinu a rodiče a děti. Šestá část pojednává o učiteli v mateřské škole. Poslední tři části literárního přehledu jsou o živočiších v mateřské škole, přírodních zahradách v mateřských školách a o odpadovém a udržitelném hospodářství v mateřské škole. Praktická část vysvětluje, co je cílem bakalářské práce, tedy zjistit zájem předškolních dětí o environmentální témata. Jejich vztah k přírodě a názor na popisovanou problematiku. V další části jsou popsány hlavní otázky, které jsou:jaká environmentální témata děti zajímají?, jak jsou děti vedeny k udržitelně spotřebě? A jaké formy a metody učení dětem vyhovují? V jedenácté části je vysvětlen výzkumný problém. Ve dvanácté kapitole je popsána metodologie výzkumu. Ve třinácté kapitole praktické části je detailně popsaný výzkumný vzorek. Dále jsou uvedeny výzkumné otázky. Ve čtrnácté kapitole jsou výsledky rozhovorů. Dále shrnutí výzkumného šetření a diskuze, ve které jsou výsledky výzkumu konfrontovány s výsledky výzkumů ze zahraničí. Závěrem lze odpovědět na hlavní otázky práce. Jaká environmentální témata děti zajímají? Preferují environmentální témata týkající se zvířat, následně rostlin,dále pak odpadů a recyklace. Nelze říci, že by bylo téma, které by děti odmítaly. Jak jsou děti vedeny k udržitelné spotřebě? Děti jsou vedeny k šetření s vodou při čištění zubů, ale v mnoha případech je jim dáváno za vzor každodenní využívání auta pro dopravu do mateřské školy i v případě, že bydlí nedaleko. Padesát procent dětí uvedlo, že předává hračky mladším dětem. Žádné z dětí není vedeno k pravidelnému kreslení na obě strany papíru. Čtyřicet tři procent dětí někdy pokreslí i druhou stranu papíru. Jaké

formy a metody učení dětem vyhovují nejvíce? V devadesáti procentech děti uváděly, že by nejraději byly na zahradě mateřské školy. Pouze deset procent upřednostňovalo třídu mateřské školy. Osmdesát procent dětí má zájem provádět pokusy při výuce

Seznam použitých zdrojů

Blahušová, A. (2018). *Zahrada žije: zahradničíme s dětmi*. Smart Press.

Činčera, J. (2007). *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Paido.

Činčera, J., Kroufek, R. (2020). *Výzkum v environmentální výchově a jeho metodologická východiska*. Video file.

Dlouhá J., Herdenson L. (2021). *Vzdělání k udržitelné spotřebě a životnímu stylu – cíle a výstupy*. Charles University E-journalforEnvironmentalEducation

Engel, C. (2018). *Jak to žije - recyklace* . Svojtka & Co.

Flogaitis E., Agelidou E. (2003). *Kindergartenteachers' conceptionsaboutnature and theenvironment*. EnvironmentalEducationResearch.

Gavora, P., (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Paido

Hartl, P., Hartlová, H. (2009). *Psychologický slovník*. Portál.

Jančaříková, K. (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Josef Raabe.

Kniha ekologie. (2020) (přeložil Petr ROTH). Euromedia Group.

Kopřiva, P. (2008). *Respektovat a být respektován*. Spirála.

Krejčová, V., Kargerová, J., Syslová, Z. (2015). *Individualizace v mateřské škole*. Portál.

Kubiatko, M., Nepras, K., Strejckova, T., Kroufek, R. (2021). *On wolves and bees:factorsinfluencingthenaturerelatednessofthepreserviceteachers*. JournalofBaltic science education

Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. Grada.

Leblová, E. (2016). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál.

Maňák, J., Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Paido.

Matějíček, Z. (1996). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Portál.

Meredith, S. (2018). *Proč se mám starat o naši planetu?*. Svojtka & Co.

Miller, B., (2017). *The SAGE EncyklopediaofOut-of-SchoolLearning*. SAGE Publications.

Nieländer, P. (2019). *Popeláři jedou*. Albatros.

Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.

Prekop, J. (2001). *Jak být dobrým rodičem: krůpěje výchovných moudrostí*. Grada.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2009). *Pedagogický slovník*. Portál.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2021). MŠMT.

Skarstein, T. H., Ugelstad, I. B. (2020). *Outdoors as anarenafor sciencelearning and physicaleducationinkindergarten*. European Early ChildhoodEducationResearchJournal.

Steven A., Dechano L., (2006). *Perceptionofenvironmentalproblemsamongpre-schoolchildren in Poland*.InternationalResearch in geographical and environmentaleducation.

Svobodová, E., Šmelová, E., Švejdová, H., & Váchová, A. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Portál.

Syslová, Z., Štěpánková, L. (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Portál.

Šťastná, J. (2007). *Kam s nimi: jak správně třídit odpady a všechno, co s tím souvisí: s průvodkyní Martinou Vrbovou*. Česká televize.

Šťastná, J. (2013). *Všechno, co potřebujete vědět o odpadech a neměli jste se koho zeptat*. EKO-KOM.

Švaříček, R., Šeďová. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.

Tuan Soh, Tuan Mastura. (2013). *OutdoorEducation: AnAlternativeApproach in Teaching and Learning Science*. AsianSosial Science.

Vodohospodářské technicko-ekonomické informace. (2022). Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. Masaryka.

Zähme, V., Zierk, F. (2005). *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. Rebo.

Seznam příloh

Příloha 1: Výsledky rozhovorů

Příloha 2: Výsledky rozhovorů

Příloha 3: Výsledky rozhovorů

Příloha 4: Výsledky rozhovorů

	Jméno	Věk	1.	2.a	2.b	3.	4.a	4.b
1.	Gabriela	5	Neví	Oboje	Ano	Příroda	kočka, morče	Ano
2.	Laura	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	králík, morče	Ano
3.	Tobiáš	6	Ano	rodiče	Ano	Příroda	rybka	Ano
4.	Karolína	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	koťátka, štěňátka	Ano
5.	Sofie	4	Ano	rodiče	Ano	Televize	pes	Ano
6.	Tereza	6	Ano	rodiče	Ano	Příroda	křečci	Ano
7.	Mirek	6	Ano	rodiče	Ano	Příroda	pes, kočky	Ano
8.	Aleš	5	Ano	rodiče	Ano	Příroda	včely	Ano
9.	Nina	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	pes	Ano
10.	Ondra	6	Ano	MŠ	Ano	Televize		Ne
11.	Veronika	6	Ano	MŠ	Ano	Televize	pes	Ano
12.	Stanislava	6	Ano	rodiče	Ano	Televize	králík	Ano
13.	Markéta	4	Ano	rodiče	Ano	Televize		Ne
14.	Emily	4	Ano	rodiče	Ano	Televize	kočka	Ano
15.	Ladislav	5	Ano	rodiče	Ano	Příroda	pes	Ano
16.	Tomáš	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	pes	Ano
17.	Pavel	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	pes	Ano
18.	Petr	4	Ano	rodiče	Ano	Televize	kočka, morče	Ano
19.	Karel	4	Ano	rodiče	Ano	Televize	křečci	Ano
20.	Sára	4	Ano	rodiče	Ano	Příroda	rybka	Ano
21.	Mariana	5	Ano	rodiče	Ano	Televize		Ne
22.	Amálie	6	Ano	rodiče	Ano	Televize	pes	Ano

23.	Eva	6	Ano	rodiče	Ano	Televize	králík	Ano
24.	Tereza	5	Ano	rodiče	Ano	Příroda	pes	Ano
25.	Vanessa	4	Ano	rodiče	Ano	Televize		Ne
26.	Rudolf	6	Ano	MŠ	Ano	Televize	králík	Ano
27.	Valerie	5	Ano	rodiče	Ano	Příroda	morče	Ano
28.	Nella	6	Ano	rodiče	Ano	Televize		Ne
29.	Štěpán	5	Ano	rodiče	Ano	Televize	Agamy	Ano
30.	Marie	4	Ano	rodiče	Ano	Televize	Pes	Ano

Příloha 1: Výsledky rozhovorů

5.	6.a	6.b	7.	8.	9.	10.a	10.b	11.
Ano	sázet	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád kolo	Ano
Ano	zalévat, sypat chodník	Ano	Ano	Ne	Ano	Auto	rád auto	Ano
Ne	kopat	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád kolo	Ne
Ne	trhat rajčata	Ano	Ano	Ano	Ne	Auto	rád auto	Ano
Ne	zalévat, krmit psa	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád kolo	Ne
Ne	kopat	Ano	Ano	Ne	Ne	Auto	rád auto	Neví
Ne	opravovat auta	Ano	Ano	Ne	Ne	Auto	rád auto	Ano
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ne	Ne	Auto	rád auto	Ne
Ano	sázet	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád auto	Ne
Ne	nosit věci	Ano	Ano	Ano	Ano	Pěšky	rád pěšky	Ano
Ano	zalévat	Ano	Ano	Ano	Ano	Kolo	rád pěšky	Ne
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ano	Ne	Auto	rád kolo	Ano
Ano	sbírat plody	Ano	Ano	Ano	Ne	Auto	rád všechno	Ne
Ne		Ne	Ne	Ano	Ne	Pěšky	rád kolo	Ano
Ne	kopat	Ano	Ano	Ne	Ano	Pěšky	rád kolo	Ne
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ano	Ne	Pěšky	rád kolo	Ano
Ano	sázet	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád boby	Ano
Ne	sázet	Ano	Ano	Ano	Ne	Auto	rád všechno	Ne
Ne		Ne	Ano	Ne	Ano	Auto	rád kolo	Ano
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ano	Ano	Pěšky	rád auto	Ne
Ano	kopat	Ano	Ano	Ano	Ne	Auto	rád kolo	Ne
Ne	kopat	Ano	Ano	Ano	Ne	Pěšky	rád koloběžku	Ano

Ne		Ne	Ano	Ano	Ne	Auto	rád auto	Ne
Ne	sázet	Ano	Ne	Ano	Ano	Auto	rád kolo	Ano
Ano	sázet	Ano	Ano	Ano	Ano	Kolo	rád auto	Ano
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád auto	Ano
Ne	zalévat	Ano	Ano	Ne	Ne	Auto	rád pěšky	Neví
Ano	trhat jablka	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád pěšky	Ne
Ne	krmit psa	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád auto	Ano
Ne	trhat jahody	Ano	Ano	Ano	Ano	Auto	rád kolo	Neví

Příloha 2: Výsledky rozhovorů

12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.
někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Oboje
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Oboje
někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Oboje
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Zahrada	Televize
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Zahrada	Oboje
někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Oboje
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Třída	Oboje
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Televize
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Televize
Jednu	Ano	Ano	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Třída	Televize
někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Oboje
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Televize
Jednu	Ne	Ano	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Xbox

někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ano	Nesmí	Ne	Zahrada	Příroda
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Televize
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Televize
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ano	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Příroda
Jednu	Ne	Ano	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ano	Nesmí	Ne	Zahrada	Televize
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Televize
někdy	Ano	Ano	Nesmí	Ano, i vysvětlí	Zahrada	Televize
Jednu	Ano	Ano	Nesmí	Ne	Zahrada	Příroda
Jednu	Ano	Ne	Nesmí	Ano, trochu	Zahrada	Příroda
někdy	Ano	Ne	Nesmí	Ne	Třída	Příroda

Příloha 3: Výsledky rozhovorů

19.a	19.b
papír	Ano
	Ano
mentos a cola	Ano
	Ano
	Nepochopila
	Ano
papír	Ano
plave/neplave	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ne
	Ano
	Ano
	Ne
	Ano
svíčka	Ano
	Ano
	Ano
	Ne

sníh	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ano
	Ne
	Nepochopila

Příloha 4: Výsledky rozhovorů